

Gospodar in gospodinja

LETO 1936

26. FEBRUARJA

STEV. 9.

Kako precepljajmo

Precepljanje sadnega drevja je vobče in samo na sebi sicer prav enostavna operacija, ki se je lahko, vsakdo z uspehom loti, ako je količkaj spreten in sploh vajen cepljenja s cepiči. Vendar pa je delo včasih precej nerodno, ker ga moramo opravljati na drevesu, kjer se ne moremo tako prosto gibati kakor na tleh. Zato naj se izurijo v cepljenju mladi ljudje, ki so gibčni in imajo potrebno ročno spretnost ter tudi potrebno veselje do sadjarstva.

Preden se lotimo precepljanja, si pripravimo vse, kar potrebujemo: primerno lestvo, ostro in močno orodje, vezilo, mazilo in seveda potrebne cepiče.

Neprevisoka, mlada drevesa najbolje, najlažje in najhitreje obdelamo, ako stopimo na dovolj visok stol ali mizo, ki jo postavimo tik k drevesu. Za večje drevje moramo imeti lestvo. Najboljša je dovolj visoka dvokraka lestva s stopnicami. Vse orodje — močan vrtnarski nož, cepilni nož, žagico in škarje — potem mazilo, vezilo in cepiče imejmo v primerčni posodi (v zabojčku z locnjem), ki jo obešamo na drevo poleg sebe, da imamo vedno vse pri rokah. Najboljše vezilo je rafijevo liče, ki se dandanes dobi povsod prav poceni. Rane mazemo s cepilno smolo. Dandanes menda ne bomo uporabljali ilovice in maha...

Vsako drevo, ki ga nameravamo precepiti, moramo najprej pomladiti, to se pravi, da mu moramo skrajšati glavne veje do neke primerne dolžine, ki jo določimo za vsako drevo posebej. Vse, kar je bilo povedano v tem oziru v članku o pomlajanju v 7. številki »Gospodarja in gospodinje«, velja v popolnem obsegu tudi za precepljanje. Od pravilnega pomlajanja, torej od skrajšanja vejevja v kroni, je v veliki meri zavisen uspeh precepljanja. Glavno pravilo se glasi: Skrajšaj vejevje po njega naravnem razvoju, in sicer pusti spodnje veje najdaljše, proti vrhu jih pa skrajšuj bolj in bolj! Po-

polnoma napačno bi bilo, ko bi vse vejevje skrajšali enako ali celo spodnje bolj nego zgornje. S takim nepravilnim ravnanjem bi popolnoma pokvarili obliko drevesa. Spodnje veje bi slabo rastle in prej ali slej odmrle. Jako nespametno je tudi precepljanje mladega drevesa na ta način, da mu odžagamo ves vrh in cepimo vrh debla. Koliko boljše in lažje je delo, ako cepimo posamezne vejice, ki jih skrajšamo na eno tretjino ali še bolj. Vobče je vedno boljše, ako vej preveč ne krajšamo, ker tanjše veje lažje cepimo in se rane mnogo bolje celijo.

Drevje za precepljanje pomlajamo že pozimi. Sedaj je še vedno prav ugoden čas zato. Samo ob sebi je umevno, da vse drevje, ki ga nameravamo precepiti, najprej pomladimo (obžagamo) in šele potem precepimo. Ko pomlajamo začnemo veje žagati od spodaj in se pomikamo proti vrhu. Ta posel najbolje in najhitreje opravljata dva. Starejši in izkušenejši je na tleh in z lahko preklo kaže onemu, ki je na drevesu, kje naj to ali ono vejo odžaga. Pozor pri žaganju, da se veja ne začesne! Vse vejice in rodne izrastke po skrajšanju vejah pustimo nedotaknjene, da more drevo prvo leto razviti čimveč zelenja, sicer je v nevarnosti, da celo usahne. Celih vej pa v ta namen dandanes ne puščamo več.

Precepljati začnemo vedno v vrhu. Najvišja veja pride prva na vrsto. Potem pa se pomikamo po vrsti od nje do veje proti spodnjim vejam. Tako se izognemo vsaki nevarnosti, da bi cepiče polomili ali da bi se umazali s smolo.

Kar se tiče načina cepljenja, moramo poudarjati, da so vsi dobri in se z vsemi dosežejo ugodni uspehi. Vendar pa se ravnamo pri izbiri največ po debelosti veje. Za prst debele cepimo najboljše na sedlo, če so debelejšje pa v zarezo ali v žleb ali tudi za lub. Tudi cepljenje v razkol ali v prerezo je dobro, ako je pravilno izvršeno in rane skrbno zamazane.

Koščičasto drevje (češplje, slive, češnje, marelice) cepimo radi v žleb, ker se taka cepitev pri teh plemenih prav dobro obnese. Jablane in hruške pa cepimo rajši v razkol ali za lub. Koliko cepičev denemo za eno vejo je odvisno od njene debeline. Veje, ki imajo 2 do 3 cm v premeru, cepimo samo z enim cepičem. Debelejšim vejam damo pa dva, tri in zelo debelim tudi po štiri cepiče. Kadar cepimo debele veje v razkol ali precep, jih nikar ne cepimo čez sredo ali celo navzkriž, ampak jih zarezujemo samo od strani, da so rane tem manjše.

Glede časa za cepljanje velja pravilo: Čim prej spomladi, tem bolje! Od srede februarja pa tje do konca marca je

najugodnejši čas za to delo. Za lub cepimo pa šele aprila in maja meseca: ko je drevje muzevno. Češnje precepljamo najprej — lahko že v prvi polovici februarja. Potem pridejo na vrsto druga koščičasta plemena, nazadnje pa hruške in jablane.

Cepiči na precepljenem drevju so v nevarnosti pred ptiči, ki radi sedajo na nje in jih lomijo. Pozneje poleti, ko bujno poženo, so pa v veliki nevarnosti pred viharjem. Te in one škode se obvarujemo, ako cepiče takoj pri cepljenju primerno zavarujemo s palčicami, ki jih privežemo na vejo tako, da ptice ne morejo sedati na cepič. Poleti pa privezujemo na te palčice zelenje, da ga obvarujemo pred viharjem.

O gnojenju rastlin

Hlevski gnoj vsebuje vse rastlinske hranilne snovi in zemljo vsestransko izboljšuje; umetna gnojila pa vsebujejo samo eno ali pa dve hranilni snovi in ne opravljajo nobene druge naloge, kakor da nudijo rastlinam dotično hranilno snov.

Od pravilne uporabe umetnih gnojil je odvisno zelo mnogo; še posebno važno je to v današnjih časih, ko so cene kmetijskim proizvodom tako nizke, cene umetnim gnojilom pa še vedno zelo visoke. O pravilni uporabi umetnih gnojil mora biti vsak kmetovalec točno poučen. Marsikdo umetnih gnojil ne zna pravilno uporabiti; uspehi vsled tega izostanejo in tako raste nezaupanje sploh do vseh novejših pridobitev v kmetijski vedi in dotičnik ima potem od tega samo škodo, mesto koristi.

Kupovanje umetnih gnojil je pri današnjih razmerah že itak zelo težavna stvar; denarnih sredstev primanjkuje vsakemu še za najnujnejše življenjske potrebe. Potrošnja nekaterih umetnih gnojil je vsled tega v zadnjih letih zelo padla; vsak gospodar pa se bo tudi zelo dobro premislil, predno se bo odločil izdati denar za umetna gnojila.

Vsak gospodar, ki se je odločil za nabavo umetnih gnojil, mora posamezna umetna gnojila predvsem dobro poznati in vedeti sledeče:

1. Kakšno je njegovo zemljišče in katerih hranilnih snovi njegovemu zemljišču najbolj primanjkuje.

2. Koliko znaša površina dotičnega zemljišča (v hektarjih, oziroma v oralih).

na katerega hočemo trositi umetna gnojila; ni vseeno, kakšne količine umetnih gnojil trosimo na eni in isti površini.

3. Za katero rastlino hoče uporabiti umetna gnojila.

4. V katerem času (v jeseni oziroma spomladi) je treba trositi posamezna gnojila.

5. Katera umetna gnojila smemo mešati med seboj ako jih trosimo več naenkrat in katerih ne, da ne bi zaradi tega učinek slab, oziroma da ne bi sploh izostal.

Ako pa zemlji primanjkuje ene ali druge hranilne snovi, ta primanjkljaj najlažje nadomestimo z uporabo enega ali pa drugega umetnega gnojila, ki pa mora biti kolikor mogoče na drobno zdrobljeno in enakomerno potrošeno; tako potem tudi mnogo bolje deluje.

Vsa umetna gnojila so ali v vodi takoj razstopna, ali pa se v zemlji kmalu pretvorijo v razstopno obliko.

V splošnem ceni kmetovalec mnogo bolj ona umetna gnojila, ki se v vodi hitro raztopijo in hitro učinkujejo.

Z ozirom na vsebino rastlinskih hranilnih snovi delimo umetna gnojila v sledeče skupine:

a) dušična, b) fosfatna, c) dušiko-fosfatna, d) kalijeva — umetna gnojila.

Dušična gnojila.

Izmed dušičnih gnojil sta našim kmetovalcem najbolj poznana apneni dušik in čilski soliter. Čilski soliter vsebuje 15 do 16 odstotkov dušika in je v vodi zelo lahko in hitro topljiv in zato tudi hitro

deluje. — Pridobivajo ga v južni Ameriki v državi Čile; odtod tudi njegovo ime. — Že pred vojno so ga uporabljali v velikih količinah po vsem svetu. — V zadnjih letih pa je njegova uporaba zaradi visoke cene in pa splošne krize znatno padla.

Čilski soliter ima to lastnost, da močno privlačuje vlago. — Ako ga kupimo in takoj ne uporabimo, ga moramo vedno shraniti na suhem prostoru. Zaradi njegove hitre topljivosti in hitrega delovanja ga ne smemo trositi nikoli prezgodaj, temveč šele tik pred setvijo. Ravno tako pa ga tudi ne smemo trositi prepozno, ker pospešuje rast in tako s tem zadržuje zorenje. — Isto velja tudi za ostala dušična gnojila. — Še bolje pa je ako ga trosimo na rastline šele potem, ko so že ozelenele; to gnojenje imenujemo »naglavno« gnojenje. Posebno dobro učinkuje pri ozimnah, ki so zaostala na rasti zaradi pozebe; temna barva in bujna rast, to so posledice hitrega delovanja čilskega solitra. — Od ostalih rastlin pa je posebno hvaležna za dušik čilskega solitra pesa.

Drugo važno dušično gnojilo je apneni dušik, kateri vsebuje dušik in apno in je temno pepelkaste barve. — Dušika vsebuje 15—22 odstotkov, apna pa 55—60 odstotkov.

V zemlji deluje s pomočjo vlage, ogljikove kisline in bakterij in je tako delj časa trajajoč vir dušične hrane rastlinskim koreninam.

Tudi to gnojilo zelo prilačuje vlago. Zato ga moramo istotako kot čilski soliter spraviti na suhem prostoru. Pri tem postopamo najbolje tako, ako ga stresemo na kup in potem pokrijemo z vrečami.

Apneni dušik lahko trosimo v jeseni in spomladi. Dobro pa je da ga trosimo vedno kakih 10—15 dni pred setvijo. — Za lahka in propuščajoča zemljišča je sensko trošenje istega ni priporočljivo, ker bi se mogel zaradi propustljivosti tal večji del dušika izgubiti v spodnje plasti in bi bil tako za rastline izgubljen.

Apneni dušik se pri trošenju zelo močno kadi in zelo škoduje občutljivi koži, dihalnim organom in pa očem. zato je bolje, da ga ob vetrovnem vremenu nikdar ne trosimo.

Če se to gnojilo trosi z roko, je dobro, da si namažemo roke in obraz z mastjo, da jedkost gnojila ne poškoduje kože. — Raztrositi ga moramo enakomerno. Da

se izognemo vsem neprijetnim posledicami, je zelo priporočljivo, da ga mešamo z vlažno zemljo; pri tem postopamo tako, da zmešamo apneni dušik s polovično množino nekoliko vlažne zemlje. — Tako pripravljene zmesi dodamo še toliko vode, da dobimo gnojilo, ki se da dobro trositi. — Potrositi pa moramo to zmes takoj, ker se začne drugače razkrajati.

Ako trosimo apneni dušik na zelene rastline, potem je treba paziti, da rastline niso mokre, ker jih drugače to gnojilo ožge; posebno občutljiva v tem oziru je pesa in pa ječmen.

Za »naglavno« gnojenje apneni dušik ni tako prikladen kot čilski soliter. — Pomladanskim rastlinam ga trosimo pred setvijo in sicer predno orjemo, ali pa tudi že na zorano njivo; moramo ga pa dobro pomešati z zemljo.

Poleg teh dveh navedenih dušičnih gnojil bi bilo omeniti še ammonijev sulfat in apneni sečnino. —

Posebno 40 odstotna sečnina je močno dušično gnojilo, ki se uporablja v glavnem za vrtno rastline kot za zelenjavo in cvetlice.

Vsa dušična gnojila uplivajo na bujno rast rastlin; količina dušika, katerega dodajamo z navedenimi gnojili zemlji pa je odvisna od mnogih činiteljev; tako pred vsem od zemlje same. Najbolj se gnojenje z dušikom izplača na dosti vlažnih, boljših peščenih in glinastih tleh.

Nadalje od kolobarja. — Ako na pr. na njivi, kjer je prej rastla pesa sejemo pšenico, potem ji moramo dati precejšnje količine dušika; če pa je na dotični njivi prej rastla detelja, potem ji z dušikom sploh ni treba gnojiti. — Zelo veliko dušika potrebujejo krmske rastline in pesa, manj pa potrebujejo razna žita, lucerna pa ga sploh ne potrebuje. Ravno tako ga ne potrebuje detelja, grah, bob in fižol.

Iz tega je razvidno, da zavisi jakost gnojenja z dušičnimi gnojili od mnogih okolnosti in zaradi tega je težko podajati točne podatke.

Za travnike se računa na 1 ha, to je 10.000 m², približna potreba 100 do 200 kg apnenega dušika ali pa čilskega solitra.

Za žita na isti površini: 50—100 kg čilskega solitra, oziroma apnenega dušika. — Za okopavine pa na 1 ha: 50 do 100 kg čilskega solitra, oziroma apnenega dušika. Nadaljevanje sledi.

Novejša izkustva pri setvi ovs

Ves razvoj kmetijstva, temelji na poskusih; zlasti poljedelstvo se je tekom stoletij izpopolnilo le zaradi nešteti izkušenj raznih kmetovalcev. Toda ogromni napredek zadnjih osemdesetih let je bil mogoč le zaradi znanstvenega dela strokovnjakov in z njim združenih praktičnih poskusov izobraženih kmetovalcev. Oboje skupaj šele je sestavilo smernice za plodonosno izboljšanje raznih kmetijskih panog. — Med drugim se je spremenila tudi gojitev ovs in prišli smo do višjih pridelkov deloma s primernejšim gnojenjem, deloma s smotrnim oskrbovanjem. Oves je sicer rastlina, ki je v svojih zahtevah glede zemlje in gnojenja bolj skromna, toda izredno hvaležna za boljšo hrano in nego. — Zato je umestno, da navedemo tu nekaj izkušenj novejših dobe, kako dosežemo pri njem boljše pridelke, če jih upoštevamo pri sedanji pomladni setvi.

Glede priprave zemlje za setev ovs je vsakemu kmetu, ki gospodarji po novejših izkustvih, dobro znano, da je njivo zanj najbolje že jeseni preorati ter jo čez zimo pustiti v odprti brazdi, da premrzne, se napije vlage in napolni z zrakom. Spomladi pa zadostuje, da jo prevlečemo z brano ali s kultivatorjem ter pripravimo za setev. Plug ne sme spomladi več na tako njivo. Da je setev ovs s sejalnimi strojem mnogo boljša nego z roko, se razume samo ob sebi; toda mogoča je le tam, kjer imajo tak stroj na razpolago.

Veliko korist donša gnojenje ovs, četudi smatramo večinoma to za nepotrebno; koristno je zlasti tedaj, ko ga v kolobarju sejemo na najzadnje mesto, potem ko je druga rastlina pred njim, zemljo že izmозgala. In ravno na takih, že izčrpanih tleh se gnojenje prav dobro izplača. Toda tu moramo takoj poudariti, da ne mislimo tu nasvetovati dragih umetnih gnojil, za katera kmet v današnjem težkem gospodarskem stanju nima denarja. Če izvzamemo ceneni superfosfat, ki je potreben za izpopolnitev domačega gnoja, zadostujejo popolnoma hlevski gnoj, gnojnica in kompost, ki imajo dovolj dušika in kalija. Za izpopolnitev teh gnojil zadostuje na oral samo 100 kg superfosfata.

Novejši poskusi so dognali, da se že samo z gnojnico da doseči prav lepe pri-

delke ovs. Z gnojnico pa gnojimo lahko v raznih dobah. Če je spomladi zemlja zmrznjena, da po nji lahko vozimo, tedaj je najboljše napeljati na njo gnojnico. Če pa to ne gre, kakor to izgleda letos, tedaj jo polijemo po že rastočem ovsu nekako v petem ali šestem tednu potem, ko je ta pogнал. Deževno vreme je za to še najbolj primerno. — Seveda je tedaj nemogoče z vozom na polje, ker bi napravili preveliko škodo. Zato jo polijemo z zalivalniki. Sicer je to delo izpeljivo le na manjših njivah ter zamudno, vendar se to prav dobro izplača, kajti s tem dosežemo pridelek je znatno večji. Ker imamo pri nas običajno gnojnice dovolj, pa tudi njive z ovsom niso tako obširne, je ta način gnojenja prav na mestu. Ponekod polijejo ovs z gnojnico še enkrat, nekako junija meseca, kar se pa ne da povsod izvesti. Vsi dosedanjaki poskusi so dali prav lep pridelek tega žita.

Pa ne samo gnojenje, ampak tudi oskrbovanje ovs med rastjo kaže lepe uspehe. Največji pogrešek pri ročni setvi žit obstoji v tem, da ga pregosto sejemo. To se težko da preprečiti, kajti z njo ni mogoče zrnja enakomerno in dovolj na redko potrositi. Pa tudi se ne da pregostih setev razredčiti z ročnim delom.

Pač pa gre to z brano, s katero ne samo izrujemo pregoste rastline ter jih okopavamo, ampak istočasno zrahljamo tudi zemljo, da dobe korenine dovolj zraka in lažje vsrkavajo tudi hranila iz zemlje. To brananje ovs je najboljše izvesti v šestem tednu po setvi, ko so rastline v zemlji že dovolj vkoreninene. Tudi ne sme brananje biti pregloboko, da se ne izruje preveč rastlin; to delo mnogo pripomore, da se setev dobro razvija in vrže bogatejši pridelok.

Tu smo navedli nekaj takih izkustev, ki so v stanu izboljšati pridelke ovs, ne da bi nam bilo treba žrtvovati denarja za draga umetna gnojila. Današnes mora kmet stremeti za tem, da izhaja z domačimi sredstvi, s katerimi naj skuša zvišati pridelke svojih njiv. Saj so tudi domača gnojila še največ vredna, kakor so hlevski gnoj, gnojnica in kompost, ker vsebujejo vse rastlinam potrebne snovi, četudi ne vedno v najprimernejšem razmerju. Pač pa je njih glavna sestavina

humus, sprstena, ki je velevažna za prehrano bakterij in s tem posredno tudi za prehrano rastlin. Torej glavno današnje načelo bodi — izboljšuj domači gnoj in ga izkoristi čim bolj.

Druga naloga pa je v oskrbovanju rastlin, ki jim mora poljedelec nuditi čim ugodnejše pogoje za razvoj. In ravno brana je spomladi še najbolj koristno

orodje, ki znatno pripomore k rahljanju zemlje med žitom; kakor je kultivator ali okopalnik neobhodno potreben pri gojitvi okopavin. Tako smo tukaj navedli nekaj izkušenj, ki so se izkazale drugod prav primerne za zvišanje pridelkov pri ovsu in stvar naših poljedelcev je, da to tudi tukaj preizkušajo L.

Spomladanska setev

Hitro se približuje čas spomladanske setve: ko se bo zemlja zadosti osušila in ogrela, bo treba takoj resno zgrabit za delo. — Pri tem pa ne smemo nikdar pozabiti tega, kar pravi že star pregovor: »Kakršna setev, takšna žetev.«

Že sedaj moramo imeti pred očmi bodočo žetev, ki je odvisna pred vsem od dobro pripravljene zemlje, nadalje od načina gnojenja, še prav posebno pa od semena samega. — Za setev moramo pripraviti najboljše semensko blago; slabo seme ni dalo še nikdar dobrih pridelkov. Zato pa je treba izbiri in sortiranju semena posvečati kar največ pozornosti.

Kjerkoli je to mogoče, naj se uporabi za setev oplemenjeno (selekcijonirano) seme; oplemenjeno seme se razlikuje od navadnega neoplemenjenega v tem, da daje pod istimi okoliščinami mnogo boljše pridelke. Oplemenjeno seme vzgajajo razne semenogojске postaje in ga prodajajo potem nekoliko dražje od navadnega neoplemenjenega semena, kar se še vedno izplača.

Kdor ne razpolaga z zadostnimi denarnimi sredstvi in si ne more nabaviti oplemenjenega semena, pa si lahko pomaga na ta način, da sam odbira že pred žetvijo one rastline na polju, katere nudijo najboljše zrnje. — Gotovo je to precej zamudno delo, toda izplača se vedno. Prav gotovo je že marsikdo tako postal in si na ta način preskrbel dobro seme; kdor pa tega dosedaj še ni storil in ako je lani pred žetvijo zamudil to priliko, naj bi se vsaj v bodoče po tem ravnal; gotovo mu ne bo žal, ker to delo ni združeno z nobenimi posebnimi stroški.

Za setev moramo odbrati najtežja, najdebelejša in popolnoma zdrava zrna. Tako pripravljeno seme je dobro za setev in samo od takega smemo pričakovati bogat pridelek.

Poleg tega mora biti seme popolnoma

dozorelo. Tako seme ima polno zaokrogleno obliko, je veliko in težko, iz takega semena se razvije nova krepka in zdrava rastlina.

Seme mora biti popolnoma nepokvarjeno; pokvarjeno seme ima navadno spremenjeno barvo; včasih tudi zatohel ali drugače neprijeten duh — Posebno važna je kalivost. — Semena kmetijskih rastlin ostanejo kaliva 1—5 let. — Paziti moramo, da je spravljeno seme na popolnoma suhem prostoru, drugače tudi kalivost že po enem letu.

Ako imamo seme lastnega pridelka, že lahko s precejšnjo gotovostjo trdimo, kakšna je njegova kalivost, ker poznamo vse okolnosti v katerih smo seme pridelali in spravili. — Ako pa smo seme kupili, tedaj je stvar popolnoma drugačna in ga moramo vedno preizkusiti glede na njegovo kalivost.

Kalivost določimo najenostavnejše na ta način, da dotični kup semena ki je določen za setev dobro premešamo in vzamemo na treh različnih mestih z malo posodico enake množine semena — Iz te množine odštejemo sto zrn in jih vsejemo v zemljo. V nekaj dnevih točno vidimo koliko vseh semen je skalilo. — To je gotovo najenostavnejši poskus z ozirom na kalivost.

Ako je seme slabo kalivo, potem ga moramo vzeti za isto površino večjo količino, kot pa če je dobro kalivo, ako nečemo, da bomo imeli po nepotrebnem prazna mesta na njivi.

Ako seme kupimo moramo od prodajalca vedno zahtevati, da je seme pristno in da je istega izvora, kot je to prodajalec navedel. Pri prodaji se dogajajo velikokrat nepravilnosti, ker je primešano pristnemu semenu večkrat manjvredno blago.

Med semenom, ki je pripravljeno za setev se nahajajo dostikrat zdrobljena in drobna zrna in pa tudi razno plevelno

seme. Te nepotrebne in škodljive zmesi izločimo s pomočjo trijerjev.

Trijer je stroj, ki loči zrnja po obliki in debelosti. — Glavni del pri trijerju je posevno nagnjen železen valj, ki ima v zgornji tretjini sito, spodnji dve tretjini pa tvori valj za odbiranje okroglih zrn, kakor grašice, kokalja i. v. v.

Na notranji strani okroglega valja so vdolbene celice, ki imajo približno jajčasto obliko; v te celice pada zrnje. — Plevelna zrna, vsa drobnejša in pa razbita zrna ostanejo v teh celicah delj časa in padajo potem iz višine v koritce, ki jih odvaža iz valja; debelejša zrna pa

se pri dviganju ne morejo ustaviti v teh celicah, ampak kmalu padejo ven. Nekateri trijerji imajo tudi sita, ki ločijo žita v razne vrste po debelosti zrn. — Ker imajo žita različno zrnje imajo trijerji za razna žita različne valje in sita. —

Pri današnjih razmerah je trijer precej drag stroj in zato si ga vsak posemezen kmetovalec ne more nabaviti; nabavljajo pa ga v večji meri razne kmetijske organizacije, kot zadruge, kmetijske podružnice itd., ker so uvidele, kako veliko korist imajo od njega. — Zato je potrebno in koristno, da se povsod udomači.

V KRALJESTVU GOSPODINJE

Štajerska kokoš v Avstriji

Pri nas tožijo perutninarji, da jim štajerska kokoš slabo nese, ter mislijo, da ni taka jajčarica, kakor bi bilo to žele. Morda je res, da je »uradno« določena štajerska »z natančno predpisano barvo vsih peres« manj dobra za nesenje, to pa zaradi tega, ker se je odbiralo za plemo samo kokoši po barvi in ne po nesnosti. V tem pogledu so Avstrijci šli čisto drugo pot. Tam so kmalu po prevratu začeli s tekmovanjem v nesnosti kokoši raznih pasem in tekom let ugotovili, da se njih »štajerk«, na katero so ponosni kot na edino svojo domačo pasmo, v tem pogledu lahko kosa z najboljšimi drugimi plemeni. Tako so pri 6. tekmovanju 1933.-34. leta ugotovili povprečno 225 jajc v prvem letu nesnosti.

Še bolj pa nas mora zanimati 7. tekmovanje, ki je končalo lanskega leta, ter trajalo 25 mesecev, t. j. v prvem in drugem letu nesnosti. Tako tekmovanje se vrši v plemenih po šest kokoši. Od štajerskih tekmovalcev ste vztrajali dve plemeni z 12 kokoši, ki so v tej dobi znesle povprečno 388,7 jajc: eno plemo 404,5, drugo 373 jajc. Edino Rodeajland so jih prekosile s povprečno 393 jajci, pri katerih pa je eno plemo dalo 460 jajc, drugo 397, ostala pa 355, 350, 357 jajc. Potem so sledile italijanske jerebčarke z 375 jajci, Leghorn 354, Suseko s 325 jajci povprečno v 25 mesecih. To so napravili Avstrijci s svojo »štajerk«. Kaj smo pa pri nas dosegli s takozvanim standardiziranjem?

Toda tudi teža jajc je bila nenavadno visoka: povprečno 59 gramov. To je izred-

no ugodno. Ni čudo, če so Avstrijci tako ponosni na »svojo« pasmo, ki je prav za prav »naša« pasma. Šaj je v prvem letu nesnosti ena kokoš znesla 276 jajc po 55,1 grama težkih ter bila proglašena za prvo jajčarico. Letos se vrši 8. tekmovanje v Korneuburgu, pri katerem sodelujejo štiri štajerska plamena. Kdaj pa bomo mi začeli s takim tekmovanjem, da vsaj malo pokažemo smisel za dvig perutninarstva ne po barvi, ampak po dobičkanosti?

KUHINJA

Goveje meso s paradižnikovo omako. Pol kg govejega mesa skuham do mehkega. Ko je meso kuhano, ga vzamem iz lonca in narežem na podolgaste, za prst debele kose. Te kose zložim v kozico in polijem s sledečo omako: V ponvi segrejemo žlico masti, masla ali surovega masla. V razgreto mast zrežem polovico drobne čebule, polovico na rezine narezane žemljice in dve žlici paradižnikove mezge, ali tri drobne, iz slane vode vzete paradižnike. Ko se žemljica in čebula zmehča, prilijem dobro osminko juhe, dve žlici vina in pražim deset minut. Potem pretlačim na zrezano meso. Ko vse skupaj dobro prevre, dam na krožnik, obložim s popočenim krompirjem, s praženim rižem, z rezanci ali z makaroni; lahko pa tudi s polento ali kakimi smoki ali žličniki.

Majoneza. V globok lonček denem dva rumenjaka, žlico kisa in žlico vode. Te snovi zmetem na ognju, da se zgostijo. — Zgoščeno potegnem na stran in še mešam, da se shladi. Med mešanjem prili-

vam po kapljivah tri do štiri žlice dobrega olja, primerno osolim, primešam žličico gorčice, ščepec popra in žličico limonovega soka.

Majoneza druge vrste. V skledi mešam štiri surove in dva kuhana rumenjaka. Mešam prav počasi. Ko mešanica naraste, primerno osolim, malo popoprām, pridenem žličico francoske gorčice in prikapam osminko litra dobrega olja. Nazadnje okisam z eno ali dvema žlicama kisa ali z limoninim sokom. Z majonezo polivam mrzle, kuhane ribe, mrzlo, kuhano kuretino ali mrzlo, telečjo pečenko.

Kuhane ribe iz sladkih voda. — Ribo najprej osnažim, to se pravi, da jo primem s papirjem za glavo in ji ostrgam luskine, potem jo prerežem na trebuhu, in ji odstranim čreva in drob. Nato jo v mrzli vodi operem. Odrežem ji tudi plavute in rep. Tako pripravljeno ribo oso-

lim in skuham. Majhno ribo kuham 10 do 15 minut. Veliko 15—20 minut. Vodo, v kateri kuham ribo takole pripravim. V podolgasto kozo denem toliko vode, da ta pokriva ribo. Vodi pridenem par žlic kisa, par koščkov čebule, par koščkov korenja, vejico petršilja, lavorov list, vršiček timeza, vršiček rožmarina, par zrn soli in odrezek limonine lupinice. Ko se ribje oči izpremene v bel biser je riba kuhana. Ribo dam lahko gorko ali pa mrzlo na mizo. Gorko dam s kuhano karfijolo. Mrzlo polijem z majonezo. Na ta način se kuhajo tudi morske ribe. — Pri kupovanju rib je treba velike previdnosti. Stare, pokvarjene ribe so zelo škodljive in pokvarijo želodec za dolgo časa. Sveža riba ima rdeče škrge in izbočene oči. Upadle škrge in rujave oči so znak starosti in pokvarjenosti C. K.

GOSPODARSKE VESTI

DENAR

g Ljubljanska denarna borza. Kupčija z inozemskimi devizami se mirno razvija ob le malo izpremenjenih cenah. Blaga je na borzi vedno dovolj, da ni treba Narodni banki posredovati. V zasebnem kliringu zahtevajo ponudniki za tuje devize naslednje cene: angleški funt 252 Din, nemška marka 14,45 Din, avstrijski šiling 9,45 Din, španska pezeta 6,45 Din, grški boni 33 par. — Uradni tečaji s primom pa beležijo: angleški funt 215,56 Din, ameriški dolar 42,96 Din, holandski goldinar 29,67 Din, nemška marka 17,56 Din, švicarski frank 14,28 Din, belgijski belga 7,56 Din, francoski frank 2,88 Din, češka krona 1,81 Din.

CENE

g Žitno tržišče. Novi Sad beleži naslednje žitne cene za 100 kg franko oddajna postaja, naloženih v vagonskih pošilkah, plačilo navadno ob prejemu blaga. Pšenica bačka 167—168, okolica Sombora 166—167 Din, ladja Tisa in Begej 170—172 Din, slavonska 169—170 Din. — Koruza bačka, sremska in banatska 112—115 Din. Moka bačka in banatska 0g in 0gg 247,50—267,50 Din, št. 2 227,50—247,50 Din, št. 5 207,50—227,50 Din, št. 7 137,50—167,50 Din, št. 8 105—110 Din. Fižol bački in sremski beli 195—205 Din. Otrobi bački in sremski 99—101 Din. — Promet na

žitnem trgu je neznaten, ker vlada v vsej kupčiji negotovost in mrtvilo. Začenja vplivati na cene tudi pridelek iz Kanade, ki je tolik, da ne morejo tamkaj znižati dosedanjih zalog. Te pa pritiskajo na svetovni trg in tlačijo cene.

g Lesna kupčija v svetu. Iz poročila Mednarodnega lesnega odbora je razviden položaj lesne industrije v raznih državah. V Angliji je poraba lesa radi povečanja stavbne delavnosti znatna. Tudi v Franciji se čuti izboljšanje. Belgija kaže od časa, ko je znižala vrednost franka, živahno delavnost, ki se javlja zlasti v naročitvi velikih množin hrastovih in bukovih pragov za železnice, blizu 250.000 kosov. V Holandiji je ostra kriza radi slabe stavbne delavnosti. Madjarska ima ugodno konjunkturo in se je lanski izvoz povečal za 11%. Italija je lanskega avgusta ukinila vsako stavbeno delavnost. Na Švedskem je domača poraba lesa majhna, tem bolj pa raste izvoz. V splošnem računa ta odbor na izboljšanje svetovne lesne kupčije.

g Mariborski prašičji sejem 21. t. m. Pičlo je bil ta sejem založen, še bolj skromna kupčija. V promet je bilo pripeljanih 128 prašičev, odprodanih pa le 52. — Cene za enega mladih pujskov: 5—6 tednov starih 75—85 Din, 7—9 tednov 90—120 Din, 5—4 mesece 140—200 Din, 5—7 mesecev 250—310 Din, 8—10 mesecev 360—480 Din, 1 leto starih 530—800 Din. K 21.

PRAVNI NASVETI

Porok zaradi »prijateljstva«. A. H. Sv. K. — Pred par leti ste šli za poroka pri hranilnici nekemu trgovcu, s katerim ste bili prijatelj in vam je tedaj govoril, da prav za prav nima dolgi, vendar mu pa »dolgovi« prav pridejo, zlasti pri davčnih napovedbah. Pred kratkim ste se prepričali, da ima ta trgovec zelo veliko vknjiženega dolga. Zahtevali ste pismeno, da vas razreši poročstva, vendar se sploh ne oglasi. Vprašate, če lahko trgovca prisilite, da vas reši poročstva do katerega vas je zapeljal. — Vsaka šola nekaj stane! Predno ste se podpisali za poroka, ste imeli priliko, da pregledate v zemljiški knjigi stanje vašega »prijatelja«. Boljša je prva zamera kot zadnja! Takrat bi odklonili podpis, sedaj je prepozno! Če bi tudi glavni dolžnik hotel, da vas razreši poročstva, ne bo na to pristala posojilnica tako dolgo, dokler glavni dolžnik ne bo dal drugega, enako dobrega poroka. Če je opravičena vaša bojazen, da dolžnik ne bo mogel plačati dolga, imate pravico, da zahtevajte zavarovanje dolga z vknjižbo na dolžnikovem posestvu.

Sklenjena pogodba veže. M. C. Sl. — Kupili ste posestvo in se more več premisliti. Dali ste aro, kupno pogodbo pa bi napravili, ko bi izplačali denar. Ker niste mogli dobiti denarja v hranilnici, ste čez štiri tedne prodajalcu sporočili, da mu pustite aro in od pogodbe odstopite. Prodajalec s tem ni zadovoljen, češ, da morate prevzeti posestvo in vam grozi s tožbo. Ker nimate nič posestva, upate, da vam prodajalec nič ne more. — Ara se daje kot znak sklepa ali kot zavarovanje za izpolnitev pogodbe. Ako se pogodba po krivdi ene stranke ne izpolni, sme nekriva stranka sprejeto aro obdržati. Če se pa s tem ne zadovolji, sme zahtevati izpolnitev pogodbe in povračilo škode zaradi zamude. Čeprav nimate nič posestva, vam bo prodajalec lahko po dobljeni tožbi na izpolnitev kupne pogodbe lahko zasegel vašo imovino v hranilnici.

Sporna meja v gozdu. Š. A. N. N. — Če je vaš mejaš tako malo uvideven, da se noče z vašo pametno poravnati glede sporne meje v gozdu, boste morali pač zaprositi sodišče, da sporno mejo določi na licu mesta. Sodišče bo mejo določilo po zadnjem mirnem uživanju, če se pa to ne bo dalo ugotoviti, bo pa najbrž sporni prostor razpovelila in bosta trpela vsak polovico stroškov. Menda niso drva v gozdu toliko vredna, kolikor bo stal ogled in obema svetujemo, da sama sporazumno določita mejo brez posebnih stroškov.

Škoda zaradi poginule krave. J. Z. O. — Leta 1934 ste kupili kravo kot popolnoma

zdravo. Čez šest mesecev je poginila in se je izkazalo, da je imela trajno bolezen vodenico že več let. Takrat je prejšnji gospodar krave obljubil, da bo v zameno za poginulo kravo prodal telico po znižani ceni, da se na ta način deloma popravi škoda. Ker sedaj o tej obljubi noče nič slišati, vprašate, če ga lahko tožite. — Če ste kupili kravo kot zdravo, vam prodajalec odgovarja za nastalo škodo, če je bila krava ob prodaji že bolna na vodenico, zaradi katere je morala poginiti. Tak dokaz se vam bo posrečil, če ste n. pr. poginulo kravo dali pregledati po živinozdravniku, ki je ugotovil kot vzrok, da je krava poginila, staro vodenico, ki je nedvomljivo obstojala že pred prodajo. Če vam je prodajalec tedaj tudi obljubil, škodo delno poravnati, ga lahko tožite ne samo na odškodnino, ampak tudi na izpolnitev dane obljube, če je bila obljuba tedaj resno in premišljeno dana in od vas sprejeta. Boljša od tožbe pa b ole pametna poravnava.

Zgovorjena, toda ne zapisana pravica. A. K. D. — Od svoje parcele ste prodali en del tik ceste kot stavbišče. S pooblaščenem kupca ste se dogovorili, da bo kupec od kupljenega sveta dal 3 m širok pas kot pot za ostali del vaše parcele. V kupni pogodbi se to ni zapisalo. Kupec sam noče dati pota na dogovorjenem mestu, ampak drugje in še to le, če mu potrebni svet nazaj odkupite. Vprašate, če morate res sebi pot kupiti, ki ste jo prej vedno lahko na svojem uporabljali. — Če ste se res pogodili, da boste na odprodanem delu parcele imeli pot in je kupec na to po svojem pooblaščenju pristal, potem lahko s tožbo to zahtevate od kupca; čeprav ta nova služnostna pravica poti ni bila zapisana v pismeni kupni pogodbi. Če ste poprej tudi več kot 30 let vozili po poti po svojem svetu, niste s tem za sebe pridobili nobene služnostne pravice, ki za vas na vašem posestvu sploh ni mogla nastati. Pač pa lahko sosed uveljavlja svojo pravico tudi proti novemu kupcu, če je preko 30 let vozil preko vaše parcele in onega dela, ki je sedaj odprodan. — Ta spor zaradi poti in morebitno pravdo bi sebi prihranili, če bi v kupni pogodbi vse napisali, kar je bilo dogovorjeno, čeprav bi bila pogodba zato obširnejša.

Služba na železnici. J. K. — Za službo na železnici je treba prošiti pri železniškem ravnateljstvu. Ker niste povedali, za kakšno službo nameravate prositi, vam tudi ne moremo reči, kakšno šolsko izobrazbo morate imeti za eno ali drugo službo.

Krošnjarijenje od hiše do hiše. J. M. B. Obrnite se na okrajno načelstvo, ki vam bo povedalo, če boste dobili dovoljenje in potni list. V načelu ni zadržkov, vendar vsak slučajno oblast posebej presoja in nato odloči. Tudi če imate vse predpisane pogoje, ni dolžna prošnji ugoditi.